

kterih se učenik mora od otrok naučiti. Ali to še ni vse. „Človek se v svojem življenju nikdar ne izučí“, sva rekla v začetku, in bolj ko učenik sam sebe premišluje in prevdarja, več se bo od svojih otrok naučil, zmirom si bo nabiral novihkušenj. — Nihče ni popolnoma, in naj boljši je tisti, kateri ima naj manj napak.

M. M.

SLOMŠEK,

pervi pedagog v novejših časih.

Slomšek škof.

Reči se tudi mora, da so njegovi pastirski listi veliko pripomogli našemu slovstvu. Pervič že lepša naše slovstvo njih lepo doveršena oblika, drugič so pa pisani popolnoma iz našega ljudstva in za njihove potrebe. V pastirskih listih je večkrat priporočal dobre knjige za ljudstvo in ga v nemal za šolo in omiko.

Tudi domače časopise, cerkvene in svetne, da so le delali za ljudsko omiko, je z veseljem podpiral in jim dopisoval. Posebno rad je imel duhovnike, kateri so pisali po takošnih časopisih za ljudsko omiko.

Da je pa cerkvene liste posebno čislal, razumé se samo po sebi. Prav vesel je bil, da je l. 1848. začela izhajati „Danica“ in nemški cerkveni list „Theologische Zeitschrift“, ko je ravno on nakanil izdajati cerkven list v svoji škofiji. L. 1849. je prišel še drugi nemški cerkveni list „Zeit und Ewigkeit“. Vsem trem je dopisoval; slovenske sostavke je podpisoval „Miroljub“ nemške pa „der Aufmerksame“. Prav ganljivo je slišati, kako je malo dni pred svojo smertjo pri duhovnih vajah dušnim pastirjem na serce govoril, kako potrebno je dan danes ljudstvo izobraževati, in da je njihova dolžnost zabranjevati malovrednim časnikom pot do sošeske, zato pa razširjevati dobre liste, in zraven še prav resno pristavi: „Želim, da bi vsaka fara imela „Zgodnjo Danico“; ko bi duhovnik ali sicer kdo drugi v fari ne mogel imeti „Danice“, naj se na moje stroške naroči, in naj bo lastnina vseh“.

Prebravšemu življenje ranjkega Slomškega, kakor ga nam

popisuje g. Kosar, nam dvoje posebno živo pred oči stopa: 1. njegovo slavno, in 2. njegovo bogoljubno keršansko življenje. Iz bogoljubnega serca, kakor iz čistega vira je izviral nje-gova nevtrudljiva vsestranska delavnost. Slomšek je bil velik mož; svet ga je visoko čislal in povzdignil, ali takošne slave in veljave, bi ne bil nikdar zaslužil, ko bi tudi ne bil pobožen kristijan, in v tem oziru zasluži še našega veliko večjega spoštovanja, in oboje skupaj nam dela njega tako častitljevega.

1. Slomšek je bil velik slavni mož; učeni svet in zlasti slovenski narod ga ne bo pozabil; slavil ga je že v življenji in ga še slavi, in njegova slava bo rastla, kolikor bolj se bo narod zavedal. Kakor sleherni možak, ki doseže veljavo in vpliv, je tudi on razumel svoj čas; ideje, ktere so ga pretresale, je dobro poznal; s svojim časom je delal in napredoval, žertovanja in truda se ni bal; popolnoma se je zavedal, kaj hoče in kako hoče. Veliko je doveršil in izpeljal, kar drugi pred njim niso mogli. To ga je slavilo pred svetom, in o njegovi smerti je potihnila tudi graja in natolcevanje iz nasprotnega tabora. Misel, ktera ga je navduševala, je bila plodna, ter je pognala globoke korenine, ktere se tudi z njegovo smertjo niso posušile, in kakor iz korenin starega drevesa mlade drevesa poganjajo, tako delajo v njegovem duhu njegovi spoštovavci in nasledniki. Ali slava in imenost vshaja od posebnih dušnih darov, od okolisčin, sploh od časa in veka, v katerem človek živi in dela. Če umnega in modrega njegovi verstniki ne razumejo, njegovega prizadevanja ne poznajo in podpirajo, prazen je njegov trud. Marsikteri si isče slave, pa je ne najde, in kdor jo po sili isče, dostikrat je ne vjame. — Ko tedaj govorimo od zaslug ranjkega Slomškega za narod, šolo in cerkev, se spodobi, da se spominjamo tudi njegovih sodelavcev, častitih gospodov, ki so mu z umom in djanskimi močmi pripomogli, da je mogel izpeljati tolikanj imenitnih in važnih reči.

Imenitne može slavimo, njih velikanski um občudujemo. Kaj pa ima človek od tega praznega občudovanja! Je li slehernemu mogoče, povzdigniti se do takošne časti. Ali ne zbudi to v človeku nekakošne obupljivosti in nezadovoljnosti? Tisto poslavljenje, ktero veljá človeškemu duhu, je toliko, da ne pagansko, ako je prazno keršanskih občutkov. Vse drugače pa je, kedar slavimo gorečega rodoljuba in dobrotnika narodovega, in bogoljubnega kristijana. In to troje je bilo nad ranjkim Slomše-

kom, in ravno to nam toliko blažuje njegov spomin. Težko je razsoditi, kedaj Slomšek zasluži večjo hvalo, ali kedar stermeči množici božjo besedo z vso cerkveno veljavo oznanuje, ali kedar med prostim narodom poje in moli, ali ta čas, kedar svetu razpošilja pastirske liste, ali, kedar piše navode za ljudske učitelje in sklada otroške pesmi. Pri vsem svojem delu Slomšek ni iskal ne hvale, ne slave. Listov, kateri so o njem pisali, ni jemal v roke; prej je bral list, kateri ga je grajal od unega, ki ga je hvalil. Kedar so ljudje hvalili njegove misijone, rekel je: „To hvalisanje nas bo pripravilo ob vse zasluženje“. Spolnovaje svoje dolžnosti bal se pa tudi ni graje in zaničevanja pred svetom. Terdno je stal l. 1848. za prestol in cesarstvo, in neprestrašeno je grajal nemškutarenje, ktero je začelo od l. 1860. vse meje prestopati. Svet ga je grajal in natolceval, ker ni poznal čistega vira, iz kterega je izviralo vse njegovo prizadevanje, ker ni umel njegove prislovice: „Vse v čast božjo in v žveličanje neumerjočih duš“. Če to resno premislimo, najdemo pa ključ do skrivnosti, zakaj je Slomšek toliko mogel storiti, da skoraj ni mogoče verjeti, ko bi se to ne bilo godilo v našem času, pred našimi očmi. Bil je v Bogu pokojni pripravno orodje v božjih rokah, po kterem je Bog ubogemu človeštvu milost skazoval. Blagor njemu, da je to svojo nalogo tako dobro umel in zvesto in nevtrudeno delal. Blagor pa tudi vsem, ki so blagemu možu pri teh delih s svetom in dari pripomogli. Da je bil Slomšek res ponižen, in ni nikoli visoko od sebe mislil, zadosti očitno pové, kar je bilo med slovenskimi pisatelji sploh znano, da on vse prerad odjenjuje od svojega mnenja, in raji drugim priterjuje. Kako redko je to v literarnem svetu, kolikrat se zbadajo in pikajo za malenkosti — kako občutljivi so ljudje te baže. Ponižnosti pa ni nikdar prodajal; nič posebnega se nad njem ni vidilo, marveč nosil je to čednost v sercu, in njegovo življenje jo je razodevalo. Domá ni potreboval postrežbe, le pred svetom si je dal streči; bil pa je on zmirom pripravljen drugim streči. Ker je imel svoje slabosti, kakor vsaki človek, in je bil nagle jeze, bal se je vselej kaznovati, kedar je bil sam osebno razžaljen, tako da so ga mogli v tej reči opominjati njegove dolžnosti; in kdor ga je osebno razžalil, je bil gotov njegove posebne milosti.

Iz tega malege lahko sklepamo, da je bil v Bogu pokojni slaven možak, in kar je še več vredno, bogoljuben kristijan.

Slomška, svojega prvega pisatelja, Slovenec ne bo nikdar pozabil; bogoljubnega kristijana in za božjo čast gorečega škofa bodo tudi inostranski narodi slavili in častili in njegovo ime spoštljivo imenovali, kajti „spomin pravičnega ostane vekomaj“.

M. Močnik.

Pomenki

slovenskem pisanji.

XLVII.

U. Jugoslovanom se prištevajo — razun Slovencev, Hrvatov in Serbov — tudi Bulgari. I njihovo ime se piše mnogotero. Tu se bere *Bulgar*, tam *Bolgar*, tu in tam celo *Bugar*; in ravno tako se glasi prilog zdaj *bulgarski*, zdaj *bolgarski*, časi tudi *bugarski*.

T. „Bulgari, tuj narod, so med Sloveni se naselivši sčasoma se njih navad in jezika navzeli, ter ga z drugimi sosedi mnogo premenili“ — sem pisal pred nekaj leti, in takrat sem djal, da imenovanje „bulgarski“ je tuje, ni domače, ni slovensko.

U. Kaj le pomeni, in kako ga razlagajo?

T. Spet nama mora biti vodnik — Šafařík. Ta bistri starinar v zgodovini in v jezikih našteje razne oblike tega imena, ki so brati v starih knjigah (*Bulgar*, *Burgar*, *Borgar*, *Wurgar*, *Vulgar*, *Bular*, *Bilir* i. t. d.), ter pové, kako so menili eni, da se vjema ime a) z *bolgar* — *boljar*, *boljarin* — *bojarin* (*boljarji* — *proceres*); ali b) *Wolga* (*bolgar-wolgar*), — bodisi da so ga dobili oni po reki ali reka (st. *Βουλγα*) po njih (pravilno bi se glasilo *Wolžanin* mn. št. *Wolžane*); ali c) — kakor sam misli — da je tuje (sarmatsko) iz *Bul* in *gari* (*gir* — *guri* — *gauri* t. j. zemlja, kraj cf. *Hungari*).

U. Kako mi je toraj pisati, kaj mi svetuješ?

T. Staroslovenska oblika je *Bl'gari*, ruska *Bolgar*, serbska *Bugar*; kdor će posnemati Ruse, piše *Bolgar* — *bolgarski*, kar se po navadni prestavi glasnikov (pr. stsl. *bl'ha* nsl. *bolha*) tudi v sedanji slovensčini skazati dá. Kdor se će bližati Serbom ili Hrvatom, piše pa *Bugar* — *bugarski*. Sami rabijo v novejših knjigah cirilski pisanih „*bl'garski* in *bulgarski*“. Jest vendar pišem naj raji *Bulgar* — *bulgarski*, in sicer iz